

Deyðin við líggjanum

Livandi og hugtakandi sögur eftir Hanus Andreassen

Jógvan Isaksen
ummælir

Hanus Andreassen: Hotel Heyst. Stuttsgur. Mentunargrunnur Studentafelagsins 1986. 135 s. kr. 140. Perma: Tove Guttesen.

Hanus Andreassen hevur áður stuttleika okkum við smávægis óvanligum titlum. »Dóttir av Proteus«, »Við tendraðum lyktum«, og nú er so triðja savnið komið. Tað eitur »Hotel Heyst« og hesin titulin er heldur ikki petti vanligur á føroyskum, hóast vit øll kenna Hotel Djurhuus, men eg haldi hann fellur væl, at tað er ein frálíkur titill.

Hvussu er so við teimum átta søgunum? Standa tær mót? Eru tær, sum søgurnar hjá Hanusi plaga at vera, ella eru tær øðrvísi? Jú, søgurnar standa mót, nei, tær eru kanska ikki so stórt øðrvísi enn søgurnar í teimum undanfarnu søvnunum. Og tó. Í tí vanligu Hanus Andreassen-stuttsgøni hava vit ein frásøgumann spákandi á pallinum, ein sum er við í leikinum, men í hesum savninum eru fleiri sögur, har frásøgumaðurin er uttanfrý søgugongdina. Og á onkrum øðrum øki líkjast tær eisini frá.

Førsta søgan hevur tann hugaliga titulin »Deyðans kossur«, og hon hevur ymiskt í felag við »Gerontiskt millumspæl« úr »Dóttir av Proteus«. Nevast kann, at báðar sögurnar snúgu seg um maktmenniskju.

»Deyðans kossur« er um Thomas Jóhan Sigismund, sum hevur sitið á tí ovastu maktini í landinum, og hann hevur gjøgnum livið vant seg við at hava maktina. Men

knappliga ein dagin noyðist hann á eftirløn, og hvat nú? Har fór maktin, og hann kennir seg snýttan. Hann finnur so upp á at vitja á sjúkrahúsinum. Har kann hann so kenna seg sterkan og frískan í mun til tey, sum liggja á song.

»Eitt var vist. Thomas Jóhan Sigismund treivst uppi á sjúkrahúsinum. Sjálvur sjúkhúscámarin gagnaðist honum. Meðan hann gekk niðan ígjøgnum brekkuna og nærkaðist útdyrnum, var tað sum hann lætandi, hann gjørdist bragdligari og treystari. Hann fór inn ígjøgnum útdyrnar, stýrði yvir ímóti lyftuni, fann deildina. Hann kom inn á gongina. Tann jodkendi lukturn í av heilivági, tey blonku gólvini, fólk í hvitum búna, sum fuku aftur og fram, tað barst ímóti honum sum ein fyrivarningur um tað, sum var í væntu. Hann kom inn á stovuna. Her, millum slangur og sondur og hokjur og bind og lýsandi og tikkandi hjarta- og heilamálarar, livnaði Thomas Jóhan Sigismund upp. Høvuðburðurin gjørdist reystari. Hárið ývnaði. Eyguni fingur glans. Kjálkarnir smalkaðu. Tær túsund rukkurnar í andliti hansara, valdsins rukkur, ið vóru sum ein bók um hansara liv, valdsins liv, gjørdust djúpari og hvassari. Málið gjørdist ungt og stælt, og nasagluggarnir skulvu sum á einum rovdjóri, sum rýkur okkurt makent úti í frumskógnum.

Tittulin »Deyðans kossur« sipar til, at hann, tá hann fer frá einum sjúklingi, mussar henda á pannuna, men bert um teir hava verið figgindar. (Her er ein greið ábending um mafia og cosa nostra). Seinni verður hann sjálvur soleiðis fyrri, at hann verður mussaður á pannuna á sjúkrahúsinum. Hann gerst síðan ein betri menniskja. Kanska. Lesið sjálvi.

»Frú Marcus« eitur søga, sum í stuttum snýr seg um at virðismeta tað, tú hevur, meðan tú hevur tað. Tað er í hesari søguni, at ein av okkara kendaru ølklubbum verður nevndur »Café Paradis«. Avgjørt ikki burturvið.

»Deldavatr« er beinleið

is endurminning um at sigla við báti sum smádrongur. Hvussu tú spælir, at tú ert ymisk skip, o.s.fr. Frásøgnin er stak livandi, og hon endar við, at høvundin sigur, at hann alt livið hevur kent, at júst hesi barnarini vóru lívið.

Ein stillur humor finst í summum søgum. Til dømis í »Hanarnir gala«, ið er um studentaskulanæming sum á miðjari nátt fer at vitja gentu, tí sum skrivað stendur: »... eina gentu kravdi tú at hava. Tað hoyrði til. Sum slipsis, barbermaskinan, urið um skøvningin og tendrarin.« Í fyrstani sita hesi bæði ungu og práta og lurta eftir »With your sweet lips a little closer to the phone...« So spyr gentan, hvat hann ætlar sær at lesa, og tað hevur hann sjálvandi ikki varhugan av, men okkurt skal hann siga:

»— Eg ætli mær at lesa verkfrøði, segði eg, fastur á málinum. Mær dámar at gera eitt arbeiði, har nakad sæst eftir. Eg fór at tosa eitt sindur um hetta, at umskapa sand og oyðmørk til gróðrarríkan bøk. Eg fekk tunguna á glið. Eg sá meg sjálvan, í hvitari ketildrakt, undir breiðskuggaðum sólhatti, skipandi fyrri, í livsins andgletti. Svong børn hugdu at mær við vónrikum eygum. Mettar fjøldir takkaðu mær.

Tá vit høvdu tosað eina góða løtu um framtíðina, og nakrar Aswan-byrging-

ar vóru fingnar frá hondini, viðahvar í tí niðurundirkomna partinum av heiminum, vitnisburðir um mitt hugflog og áræði, avgjördu vit at fara og leggja okkum.

»Borg og smátta« er millum annað um eina velduga borg við tornum og bumbukjallara og oljutangum upp í rúgvu sum tiltikin fiskiklógv byggið sær ovarlaga í Havni. Og hinumegin hava vit fjalahúsin hjá børnum, og er tað kanska ikki akkurat har, tann rætti hitin finst, so er tað í teimum smáu kjallaraibúðunum hjá mammunum at børnunum, sum hava bygt hesi húsin.

»Seinasta ferðin hjá Concordiu« er um at hava ein vinmann og at missa hann, og allikavæl hava hann hjá tær alt livið.

Í »Ein vatnsøga« byrgja børnini sær ein hyl at svimja í. Tey vaksnu royna at skráða niður, men børnini laða áhaldandi upp aftur, so hylurin verður verandi. Ein dagin ætlar ein vaksinn kvinna sær at svimja, og bygdin fer á gos, tí hvørjum líkast tað? Hendan kvinnan verður nevnd Óra-Sigga, ikki tí hon er ør, tvørturimóti er hon klókari enn onnur, men hon er øðrvísi. Her er eitt brot úr øsingini, ið fer um bygdina, tá svimjiætlanirnar frættast:

»Tíðindi ferðast skjótt í tí litlu bygdini. Skotini eru trong, millum húsananna er reipslongd, ofta

HANUS ANDREASSEN

minni, handil, tón, bakki og fjøra eru tingstaðir, har fólk hittast dagliga. Skalt tú fáa seinastu frásøgnina um standin í bygdini, er mangan bara at stinga høvdið út ígjøgnum koksveindegad. Hesuferð spyrjast tíðindini ikki við vanligari ferð — nei tey fúka um bygdina, sum borin á arnaveingjum, sum tá eldur fer brakandi ígjøgnum skorpanaðar nævuskrukkur. Óra-Sigga ætlar sær á bláman — nú — beinan vegin. Maður hevur ikki verið úti í tí litlu bygdini tað nakar minnst. Og nú — eitt konufólk! Nakað spyrst burtur úr hesum tíðindunum, hurðar bresta upp á víðan vegg ella ríka á stírvnum hongslum, úr øllum húsum koma fólk, tysja eftir gøtum og vegum móti einum miðdepli, halda eftir hættisligum snarvegum, klúgva upp um garðar og stik, vassa gjøgnum óslagnan bøk, ung, gomul, menn, kvinnur, summi bleikan blundandi móti eini sól, sum ikki hevur kint teimum í ártiggi, hesin tjansurin má ikki fara framvið, liggjar og teppibukarar og kvíslir og vaskibrettir liggja mannleys, tveitt sum best ber tí, tekin um, at onkur ógillig og skakandi hending er farin um bygdina.

Seinasta søgan er titlulsgan »Hotel Heyst«. Hon er um livið á eini pleygudeild, har fyrstøðukvinnan avgjørt ikki dámar broytingar. So tá ein ung hjálparkvinna fer undir at lætta um livið hjá teimum eldru og stytta teimum um tíðina, so gerst fyrstøðukvinnan heilsuveik. Tað eydnast henni tó rættiliga skjótt at reka ta ungu gentuna burtur, og so verður hon

sjálf aftur frísk.

Sogan er greidliga skrivað av einum sum kennir eina pleygudeild væl og virðiliga. Og tað ger Hanus Andreassen jú. Lýsingarnar av teimum gomlu eru bæði kenlsu- bornar og bornar av stórar virðing fyrri teimum. Onkur myndin ber eisini av, t.d. vil Demmus bara sita úti á gongini, onga aðrastaðni, tí hann vil siggja alt sum fer fram. Sum høvundin sigur: »Demmus vil vera úti á streymasjógvni.

Søgurnar í »Hotel Heyst« eru eitt sindur øðrvísi enn tær í teimum undanfarnu søvnunum. Og ikki bara tí frásøgumaðurin í fleiri ferum er ein annar. Tilfarið er eisini øðrvísi. Elli og deyðin eru frammarlaga: »Deyðans kossur« (vitjanir á sjúkrahúsinum, hjartaslag), »Frú Marcus« (sjálmorð), »Hanarnir gala« er ikki ólik øðrum søgum hjá høvundanum um líkamliga ást, men í titlulinum býr eitt hvørt ófrættakent (Pætur apostul, reyði hanin, v.m.). »Seinasta ferðin hjá Concordiu« (vinmaður doyur), og »Hotel Heyst« er sum áður nevnt um eina pleygudeild, har biðað verður eftir deyðanum, og har tú heldur ikki sleppur at gera annað enn júst tað.

Søgurnar eru tó ikki á nakran hátt svartskygdar, viðhvørt kanska merktar av einum dámi av sorgblídni, og eitt er ikki broytt í mun til skrivningina hjá Hanusi annars, og tað er tann málsligi meistarskapurin. Eftir mínum tykki eru søgurnar framúr skrivaðar, og millum tað allarbesta, sum verður skrivað í Føroyum í dag.

Jógvan Isaksen